

ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΚΥΠΡΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ

Επειδή μεγάλο μέρος της δράσης του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων μένει άγνωστο, θεωρήσαμε σκόπιμο να αναφέρουμε σε συντομία τα σπουδαιότερα γεγονότα στα οποία η προσφορά του ήταν σημαντική.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Όταν το 1990 άρχισε να μορφοποιείται το Πανεπιστήμιο Κύπρου, κοινοποιήθηκε επιστολή του Συνδέσμου σε όλους τους αρμοδίους με στόχο να εισαχθεί η αρχαιολογία ως γνωστικό αντικείμενο στο ανάλογο τμήμα. Δυστυχώς τότε δεν εισακουστήκαμε και όμως τώρα πληροφορούμαστε ότι η τότε εισήγησή μας βαίνει προς υλοποίηση. Παρατίθενται αυτούσιες οι τότε εισηγήσεις που υποβλήθηκαν στις 12 Δεκεμβρίου 1990 στην Προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή του Πανεπιστημίου Κύπρου με κοινοποίηση στον Υπουργό Παιδείας και τον Πρόεδρο της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας.

« (α) Στο Τμήμα Ελληνικών Σπουδών, Φιλοσοφίας και Ιστορίας θα έπρεπε να προβλέπεται και η Αρχαιολογία, γιατί συμπληρώνει άρρηκτα τις γνώσεις που θα παρέχονταν. Πιστεύουμε πως δε νοείται απόφοιτος του πιο πάνω Τμήματος να μη γνωρίζει, έστω και αδρομερώς, αρχαιολογία. Εφόσον μάλιστα το Τμήμα υπάγεται στη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, θα έπρεπε οπωσδήποτε να περιλαμβάνει στα θέματα διδασκαλίας του και την Αρχαιολογία.

(β) Η προβλεπόμενη ίδρυση Ερευνητικής Μονάδας στην Αρχαιολογία θα έπρεπε να προϋποθέτει τη διδασκαλία της αρχαιολογίας και σε επίπεδο πτυχιακού κύκλου, γιατί θα είναι παράλογο για τον οποιοδήποτε Κύπριο να κάμνει το πρώτο του πτυχίο στο εξωτερικό και να έρχεται στον τόπο του για μετεκπαίδευση.

(γ) Η διδασκαλία της αρχαιολογίας προϋποθέτει εξειδικευμένους τομείς, όπως προϊστορική, κλασική, βυζαντινή αρχαιολογία, μελέτη του λαϊκού μας πολιτισμού κτλ. Επομένως, αν θα προωθηθεί η διδασκαλία της αρχαιολογίας, όπως προτείνουμε, θα πρέπει από την αρχή να υπάρξει σωστή προσέγγιση του θέματος με τη σωστή επιλογή αρχαιολόγων διάφορων ειδικοτήτων και μάλιστα οι αρχικές προσλήψεις να γίνουν ταυτόχρονα.

(δ) Πρόσθετος λόγος που συνηγορεί στη διδασκαλία της αρχαιολογίας είναι και η έλλειψη γραπτών πηγών, έτσι που η αρχαία ιστορία να χρειάζεται απαραίτητα συμπλήρωση από την αρχαιολογία.

(ε) Η αρχαιολογία της Κύπρου (προϊστορική, κλασική, ελληνιστική-ρωμαϊκή και βυζαντινή) είναι ήδη διεθνώς γνωστή και δε νομίζουμε να υπάρχει πρόβλημα υποψήφιων φοιτητών, οι οποίοι θα την είχαν ως κύριο μάθημα ή θα την επέλεγαν ως βοηθητικό.

(στ) Αν και εφόσον εισαχθεί η αρχαιολογία ως γνωστικό αντικείμενο, τότε θα επανέλθουμε με λεπτομερή εισήγηση για σωστή προώθηση της σχετικής διδασκαλίας και έρευνας.»

Η ΕΞΑΓΩΓΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

«Ένα τεράστιο ενδιαφέροντος θέμα, το οποίο συντάραξε το κυπριακό κοινό για μήνες, ήταν αυτό της εξαγωγής αρχαιοτήτων. Το πρόβλημα ήρθε στην επιφάνεια το Σεπτέμβριο του 1991 από δημοσιογραφική έρευνα, εξαιτίας της δωρεάς 110 αρχαίων αντικειμένων που ο πρόην πρόεδρος των

Ηνωμένων Πολιτειών στην Κύπρο κ. William Crawford έκαμε προς το Πανεπιστήμιο της Βιργινίας με αντάλλαγμα φοροαπαλλαγή ύψους 200.000 δολαρίων, σύμφωνα με την αμερικανική νομοθεσία.

Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε εξετάστηκε αυτεπάγγελα από την Επιτροπή Παιδείας της βουλής σε επανειλημμένες συνεδρίες (επτά τον αριθμό) και ο ακριβής τίτλος που έθεσε στο θέμα ήταν «Η εξαγωγή αρχαιοτήτων και οι επιπτώσεις στην ιστορική και πολιτιστική μας κληρονομιά». Κλήθηκαν και μίλησαν ενώπιον της Επιτροπής ο Υπουργός και άλλοι εκπρόσωποι του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, ο τότε διευθυντής του Τμήματος Αρχαιοτήτων κ. Μ. Λουλλουπής, οι πρώην διευθυντές κ. Β. Καραγιώργης και Αθ. Παπαγεωργίου καθώς και ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων.

Η εμπλοκή του Συνδέσμου στις διεργασίες για το αναφύεν θέμα υπήρξε άμεση και ωφέλιμη. Πέντε ολόκληρους μήνες πριν από την ετοιμασία της Έκθεσης της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας, και λίγο πριν ακόμη η Επιτροπή ασχοληθεί με το θέμα, ο Σύνδεσμος κοινοποιούσε ανακοίνωση στον τύπο στην οποία εξέθετε τις απόψεις του, πολλές από τις οποίες υιοθετήθηκαν αργότερα στην Έκθεση της Επιτροπής. Όλη η ανακοίνωση παρατίθεται πιο κάτω, όπως ακριβώς δόθηκε στον τύπο στις 13 Σεπτεμβρίου 1991.

«Υστερα από τον σάλο που ξέσπασε στον τύπο τις τελευταίες μέρες σχετικά με τη δημιουργία ιδιωτικών συλλογών αρχαιοτήτων από ξένους στην Κύπρο και την εξαγωγή τους στη συνέχεια στο εξωτερικό, ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων δηλώνει απερίφραστα ότι καταδικάζει την έκταση που πήρε η εξαγωγή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς η οποία στηριζόταν πάνω σ' έναν απαράδεκτο αποικιοκρατικό νόμο.

Ο Σύνδεσμός μας δηλώνει ότι δεν ήταν γνώστης της κατάστασης γιατί θα αντιδρούσε πολύ νωρίτερα, αφού ακόμη και για μεμονωμένες περιπτώσεις όπως είναι οι δωρεές αρχαίων αγγείων από κρατικούς αξιωματούχους μας βρίσκουν αντίθετους, γι' αυτό και προτείναμε να δίνονται σύγχρονα αντικείμενα που απηχούν το λαϊκό μας πολιτισμό, θέση που μόλις πρόσφατα ενστερνίστηκε και το Τμήμα Αρχαιοτήτων.

Επίσης με υπόμνημά μας ζητούσαμε ως μέτρο καλύτερης προστασίας των αρχαιοτήτων την εφοδότηση Κυπρίων αρχαιολόγων στις ξένες αρχαιολογικές αποστολές που εργάζονται στην Κύπρο, για να ασκείται κάποιος έλεγχος στις ανασκαφικές τους δραστηριότητες.

Ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων πιστεύει ότι η διεκυστίνδα που ξεκίνησε, εφόσον τραβά σε μάκρος, δημιουργεί δυσάρεστο κλίμα για την αρχαιολογική επιστήμη και προβληματίζει τον κυπριακό λαό, γι' αυτό και εισηγείται:

1) Τη δημιουργία κοινοβουλευτικής διακομματικής εξεταστικής επιτροπής η οποία να ερευνήσει σε βάθος το θέμα και να δημοσιεύσει πόρισμα στο οποίο θα φανεί κατά πόσο υπάρχουν ή όχι ευθύνες. Είναι με ιδιαίτερη ανησυχία που διαβάζουμε στον τύπο για εξαγωγή «χιλιάδων» αντικειμένων, γι' αυτό και θέλουμε να δοθεί άπλετο φως στην όλη υπόθεση.

2) Την αλλαγή εκ βάθρων του περί αρχαιοτήτων αποικιοκρατικού νόμου και τον εκσυγχρονισμό του, ώστε να προβλέπει απαραίτητα την ίδρυση Αρχαιολογικού Συμβουλίου, το οποίο θα εκφέρει τις απόψεις του αναφορικά με σημαντικά αρχαιολογικά θέματα, πράγμα που ζητήσαμε ήδη από το 1984, ένα έτος μετά την ίδρυση του Συνδέσμου μας.

3) Επειδή έγινε αναφορά από ορισμένους ότι οι άδειες εξαγωγής αφορούσαν πλεόνασμα ή μη σημαντικά αγγεία, δηλώνουμε ότι για την Αρχαιολογική Επιστήμη βασική αρχή είναι ότι όλα τα

αντικείμενα είναι σημαντικά ανεξάρτητα αν είναι έργα τέχνης ή όχι, γι' αυτό και θέλουμε να πιστεύουμε ότι, αν και εφόσον τροποποιηθεί ριζικά αυτός ο νόμος, θα ληφθεί πρόνοια ώστε να περιορίζει στο ελάχιστο την εξαγωγή αρχαιοτήτων, κάτι που ήδη γίνεται με τα ευρήματα των ξένων αρχαιολογικών αποστολών, τα οποία μένουν όλα στην Κύπρο.

4) Εάν υπάρχουν οποιαδήποτε «πλεονάσματα» θα ήταν προτιμότερο και εκπαιδευτικά ωφέλιμο να δίνονται επί δανεισμού σε ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα για σκοπούς μάθησης.

5) Θα πρέπει να επανασυσταθεί το Τμήμα Αρχαιολογικής Επισκόπησης, το οποίο καταργήθηκε προ δεκαετίας περίπου και να επιφορτισθεί με ειδικές ευθύνες για την καταδίωξη της τυμβωρυχίας - αρχαιοκαπηλίας.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο,
του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων

Δρ. Ανδρέας Δημητρίου
Πρόεδρος

Μαρία Σταύρου
Γραμματέας»

Κατά την παρουσία του ενώπιον της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής, ο κ. Λουλλουπής ανέφερε πως από το 1960 μέχρι το 1991 εκδόθηκαν 3505 άδειες εξαγωγής και εξήχθησαν με βάση αυτές 16862 αρχαιολογικά αντικείμενα και πρόσθεσε πως είναι ανεπίτρεπτο ένας και μόνο άνθρωπος να αποφασίζει για τις εξαγωγές αρχαιοτήτων, γι' αυτό και εισηγήθηκε τη σύσταση ομάδας από ειδικούς που να αποφασίζει σχετικά.

Οι θέσεις του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων, όπως εκφράστηκαν στην Επιτροπή, συνοψίστηκαν επίσης στην Έκθεσή της και παρατίθενται αυτούσιες.

«Οι εκπρόσωποι του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων εξέφρασαν την ανησυχία τους για το γεγονός ότι επιτρέπεται εξαγωγή αρχαιοτήτων με οποιαδήποτε δικαιολογία και εισηγήθηκαν αυτό να γίνεται με πολλή φειδώ.

Οι ίδιοι εκπρόσωποι εξέφρασαν την αντίθεσή τους στην πρόνοια του νόμου που δίνει το δικαίωμα σε έναν και μόνο άνθρωπο, έστω κι αν αυτός είναι ο Διευθυντής του Τμήματος Αρχαιοτήτων, να εκδίδει άδειες εξαγωγής και εισηγήθηκαν τη σύσταση συμβουλευτικού σώματος που να αποφασίζει σχετικά, όσον αφορά δε το αντικείμενο που εξάγεται να τηρούνται πλήρη στοιχεία, μη αποκλειομένης και της φωτογραφίας του.

Τέλος, οι ίδιοι εκπρόσωποι ζήτησαν να επανασυσταθεί το Τμήμα Αρχαιολογικής Επισκόπησης, στις ξένες αποστολές ανασκαφών να υπάρχει και ένας Κύπριος αρχαιολόγος και τα «πλεονάσματα» των αρχαιολογικών αντικειμένων να δίνονται επί δανεισμού σε σχολεία και σε ξενοδοχεία για εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς σκοπούς».

Σημαντική όμως ήταν και η πληροφόρηση της Επιτροπής από τον τότε Υπουργό Συγκοινωνιών και Έργων κ. Σαββίδη, ο οποίος ανέφερε πως «συστάθηκε εισηγητική επιτροπή, αποτελούμενη από λειτουργούς του Τμήματος Αρχαιοτήτων, του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων και από εμπειρογνώμονες από την Ελλάδα και Ιταλία, για να συμβουλευσει το Υπουργικό Συμβούλιο για τα κριτήρια που θα διέπουν την εξαγωγή, σε περίπτωση που αυτό θα κριθεί απαραίτητο, καθώς και για την πιθανότητα ελευθεροποίησης της κατοχής και μεταβίβασης αρχαιολογικού αντικειμένου από Κύπριο σε Κύπριο μέσα στην Κύπρο. Ο κ. Υπουργός πληροφόρησε τέλος την Επιτροπή πως πολύ σύντομα θα αποσταλεί στη Βουλή τροποποιητικό νομοσχέδιο της βασικής νομοθεσίας».

Κατά την άποψη του πρώην διευθυντή αρχαιοτήτων κ. Βάσου Καραγιώργη, όλες οι εξαγωγές που έγιναν, ενώ αυτός προϊστάτο του οικείου τμήματος, «έγιναν με βάση τη σχετική νομοθεσία και

ότι από την εξαγωγή των αρχαιολογικών αυτών αντικειμένων δεν επηρεάστηκε η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, ούτε και η κυπριακή αρχαιολογία έγινε φτωχότερη».

Η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας, αφού ολοκλήρωσε την έρευνά της, κατέληξε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

«(1) Κατά την εξέταση του θέματος βρέθηκε προ ενός μακροσκελούς καταλόγου αρχαιολογικών αντικειμένων που εξήχθησαν από την Κύπρο και, αντί αυτά να κοσμούν τις προσθήκες των αρχαιολογικών μας μουσείων, σχολείων ή άλλων δημόσιων χώρων, βρέθηκαν να εμπλουτίζουν ξένες ιδιωτικές συλλογές ή να εκτίθενται σε ξένα αρχαιολογικά μουσεία ή ακόμα και σε εμπορικές τράπεζες του εξωτερικού.

Από τα 16862 αντικείμενα που εξήχθησαν πολλά πιθανότατα να είναι μεγάλης αρχαιολογικής αξίας.

(2) Αυτό ήταν συνέπεια των σοβαρών κενών που υπάρχουν στον περί Αρχαιοτήτων Νόμο Κεφ. 31, όπως αυτός τροποποιήθηκε, ο οποίος κατά την άποψη της Επιτροπής δεν προστατεύει, όπως επιβάλλεται, τους αρχαιολογικούς θησαυρούς του τόπου.

(3) Αυτό ήταν επίσης συνέπεια του τρόπου με τον οποίο ασκήθηκε από τους κατά νόμο αρμόδιους η παρεχόμενη από το νόμο διακριτική ευχέρεια έκδοσης άδειας εξαγωγής αρχαιοτήτων, που κατά τη γνώμη της Επιτροπής θα έπρεπε να ήταν αυστηρή.

(4) Η εξουσία του Διευθυντή του Τμήματος Αρχαιοτήτων να εκδίδει από μόνος του άδειες για εξαγωγή αρχαιολογικών αντικειμένων επιβάλλεται άμεσα να τερματιστεί.

(5) Περαιτέρω επιβάλλεται άμεση αναθεώρηση της πολιτικής σχετικά με τις αρχαιότητες, ώστε οι αρχαιολογικοί μας θησαυροί να παραμένουν στον τόπο μας.

(6) Η Επιτροπή θεωρεί θετικό βήμα τη σύσταση εισηγητικής επιτροπής εμπειρογνομόνων για τη μελέτη του όλου θέματος και καλεί την κυβέρνηση να αποφύγει την έκδοση οποιασδήποτε άδειας εξαγωγής αρχαιοτήτων σε ιδιώτη, μέχρι την υποβολή και τη μελέτη της έκθεσης των εμπειρογνομόνων αυτών από την κυβέρνηση και τη Βουλή, καθώς και την τελική ψήφιση από τη Βουλή του αναμενόμενου τροποποιητικού νομοσχεδίου».

Μετά την ανάγνωση της Έκθεσης της Επιτροπής Παιδείας στην ολομέλεια του Σώματος, ακολούθησαν αγορεύσεις Βουλευτών, μερικές άκρως ενδιαφέρουσες και τεκμηριωμένες (Πρακτικά Βουλής Αντιπροσώπων, Στ' Βουλευτική Περίοδος - Σύνοδος Α', 6 Φεβρουαρίου 1992, αρ. συνεδρίας 23, σελ. 1497 κ.ε.), και η συζήτηση συνεχίστηκε και στην επόμενη συνεδρίαση του Σώματος που έγινε στις 13.2.1992. Κατά σειρά αγόρευαν οι εξής Βουλευτές: Σοφοκλής Χατζηγιάννης, Μιχαλάκης Κυπριανού, Νίκος Αναστασιάδης, Κλαίρη Αγγελίδου, Τάσος Παπαδόπουλος, Δημήτρης Ηλιάδης, Αλέξης Γαλανός (Πρόεδρος του Σώματος), Βάσος Λυσσαρίδης, Νίκος Ρολάνδης, Δημήτρης Χριστόφιας, Ανδρέας Κουκουμάς και Ανδρέας Χρίστου.

Η συζήτηση έκλεισε με εισήγηση του Προέδρου του Σώματος κ. Αλ. Γαλανού να παραμείνει το θέμα στην αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή για να το παρακολουθεί, αλλά και να γίνει επεξεργασία κάποιων εισηγήσεων που υποβλήθηκαν από διάφορες πλευρές.

Η στάση του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων ήταν συνεπής με τις αρχές του και οι εισηγήσεις του άκρως εποικοδομητικές. Παραμένουν όμως ακόμη χωρίς ουσιαστικό αντίκρισμα οι εξαγγελίες του τότε αρμόδιου Υπουργού κ. Σαββίδη, ο οποίος μεταξύ άλλων υποσχέθηκε σύντομη τροποποίηση της βασικής περί αρχαιοτήτων νομοθεσίας.

Με βάση την υπόσχεση εκείνη, συναντηθήκαμε με το Διευθυντή του Τμήματος Αρχαιοτήτων δ/ρα Δήμο Χρίστου στις 24 Νοεμβρίου 1992, στον οποίο δόθηκε υπόμνημα με τις θέσεις μας για το συγκεκριμένο απαράδεκτο πρόβλημα, για το οποίο εισηγηθήκαμε τρόπους επίλυσης, ενώ θίγαμε και κάποια άλλα θέματα που ενδιέφεραν το Σύνδεσμο Κυπρίων Αρχαιολόγων. Στο υπόμνημα αναφέρονταν συγκεκριμένα:

«(1) Αναφορικά με την εξαγωγή αρχαιοτήτων θα πρέπει να καταρτιστεί συμβουλευτικό σώμα το οποίο μπορεί να ονομαστεί Αρχαιολογικό Συμβούλιο με στόχο να συμβουλεύει για το αν ένα αντικείμενο ενδείκνυται να εξαχθεί ή όχι. Στο Συμβούλιο αυτό θα συμμετέχει ασφαλώς ο Διευθυντής Αρχαιοτήτων, εκπρόσωπος του Πανεπιστημίου Κύπρου και εκπρόσωπος επιστημονικού σωματείου που θα έχει ως μέλη του αρχαιολόγους.

(2) Για κάθε αντικείμενο για το οποίο θα δίδεται άδεια εξαγωγής πρέπει να τηρείται αρχείο με πλήρη περιγραφή και απαραίτητα φωτογράφιση.

(3) Η αγοραπωλησία αρχαιολογικών αντικειμένων από Κύπριο σε Κύπριο θα πρέπει να επιτραπεί, εφόσον τα αντικείμενα αυτά θα είναι επισήμως δηλωμένα στο Τμήμα Αρχαιοτήτων και θα κατέχονται νόμιμα από τους ιδιοκτήτες τους.

(4) Θα πρέπει να παραχωρείται άδεια ανασκαφών σε αρχαιολογικά επιστημονικά σωματεία Κυπρίων και ο μόνος όρος που θα πρέπει να τίθεται σ' αυτά θα πρέπει να είναι η βεβαιότητα ότι θα μπορούν να βρίσκουν χρήματα, για να δημοσιεύουν τα αποτελέσματα των ανασκαφών τους.

(5) Οι άδειες που θα παραχωρούνται στις ξένες αρχαιολογικές αποστολές θα πρέπει να εγκρίνονται και από το Αρχαιολογικό Συμβούλιο. Θα πρέπει οι ξένες αποστολές να περιοριστούν σε αριθμό, έτσι που το Τμήμα Αρχαιοτήτων και ιδιαίτερα ο διευθυντής του να ασκεί έλεγχο πάνω σ' αυτές.

(6) Σε κάθε ξένη αρχαιολογική αποστολή θα πρέπει να συμμετέχει απαραίτητα και Κύπριος αρχαιολόγος ο οποίος θα διορίζεται από το Αρχαιολογικό Συμβούλιο. Τα χρήματα για τη χρηματοδότησή του (κλίμακα Α8-Α10), θα πρέπει να κατατίθενται από την ξένη αποστολή στο Τμήμα Αρχαιοτήτων, έτσι που ο εργοδοτούμενος να νιώθει ότι εργοδοτείται από το Τμήμα και δε θα νιώθει ως υπάλληλος της ξένης αποστολής.

(7) Όταν προκηρύσσονται θέσεις αρχαιολόγων στο Τμήμα Αρχαιοτήτων, θα πρέπει να υπάρχει στο τέλος παράγραφος η οποία να αναφέρει τι είδους αρχαιολόγους χρειάζεται, έτσι που να γίνεται η πρόσληψη των ειδικοτήτων που έχει εκάστοτε ανάγκη το Τμήμα Αρχαιοτήτων.»

ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Και η ενίσχυση, όμως, σε προσωπικό του Τμήματος Αρχαιοτήτων βρισκόταν στον άμεσο κύκλο των ενδιαφερόντων μας. Για το θέμα, εκτός των άλλων, κυκλοφορήσαμε και δύο εγκυκλίους στον τύπο, μια στις 2 Ιουλίου 1993, στην οποία εκφράζαμε την απογοήτευσή μας για την αναβολή πλήρωσης οργανικών επιστημονικών θέσεων στο Τμήμα και καλούσαμε την κυβέρνηση της Δημοκρατίας να τις επαναδημοσιεύσει, και μια στις 17 Φεβρουαρίου 1994 η οποία παρατίθεται αυτούσια:

«Ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων αντιλαμβανόμενος το σοβαρότατο πρόβλημα της έλλειψης επιστημονικού προσωπικού στο Τμήμα Αρχαιοτήτων, ζητά από την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας να το εξαιρέσει από το σχετικό μορατόριουμ παραποποίησης των θέσεων, έτσι που να μπορέσει να λειτουργήσει τουλάχιστον υποφερτά.

Το Τμήμα Αρχαιοτήτων έχει κανονικά 11 επιστημονικές θέσεις εκ των οποίων οι 3 είναι σήμερα κενές. Αν ληφθεί υπόψη ότι και ο αριθμός 11 είναι ουσιαστικά πολύ χαμηλός, για να αντεπεξέλθει το Τμήμα στα καθήκοντα τα οποία έχει, αντιλαμβάνεται κάποιος πόσο απαραίτητο είναι να μην καθυστερήσει περισσότερο η πλήρωση των κενών του θέσεων.

Είναι αδιανόητο να μιλάμε για συντήρηση αρχαιοτήτων και διαφύλαξη της πατρογονικής μας κληρονομιάς, όταν δεν παρέχουμε τα μέσα στο αρμόδιο κυβερνητικό τμήμα να εργάζεται πάνω σε σωστές βάσεις. Ως πρώτο βήμα απαιτείται η πλήρωση των κενών επιστημονικών θέσεων και σε αμέσως μεταγενέστερο στάδιο η δημιουργία νέων θέσεων επιστημόνων, για να μπορέσει να επιτελέσει σωστά το έργο του. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στην Κρήτη που έχει περίπου το ίδιο μέγεθος με την Κύπρο εργάζονται 25 αρχαιολόγοι στην Υπηρεσία Αρχαιοτήτων, ενώ στην Κύπρο είναι εγκεκριμένες μόνο 11 θέσεις αρχαιολόγων.

Ελπίζουμε πως η κυβέρνηση θα αντιληφθεί το πρόβλημα στις σωστές του διαστάσεις και θα προβεί πάραυτα στην πλήρωση των κενών θέσεων.»

ΑΜΑΘΟΥΝΤΑ

Η ανατολική νεκρόπολη της Αμαθούντας, όπως και η περιοχή της αρχαίας πόλης ήταν μέσα στα κύρια ενδιαφέροντα του Συνδέσμου. Μάλιστα, νωρίς το καλοκαίρι του 1990 ο Σύνδεσμος έκανε δημοσιογραφική διάσκεψη επιτόπου και πρόβαλε την καταστροφή η οποία επρόκειτο να συντελεστεί, αφού στην περιοχή υπήρχαν μεγάλοι και μικροί εκσκαφείς, έτοιμοι να ισοπεδώσουν τα πάντα. Ο ημερήσιος τύπος, καθώς και τα άλλα μέσα ενημέρωσης έδωσαν ευρεία κάλυψη στο γεγονός, πράγμα που ανάγκασε την ιδιωτική εταιρεία, που επρόκειτο να αρχίσει το κτίσιμο τουριστικού χωριού, να σταματήσει κάθε δραστηριότητα.

Έγινε αναφορά στο γεγονός ότι από τη δυτική νεκρόπολη της Αμαθούντας ελάχιστοι τάφοι διασώθηκαν, παρά το γεγονός ότι οι πλείστοι από αυτούς ήταν σκαμμένοι σε σκληρό βράχο ή ήταν ημικτιστοί, λόγω που σινηγορούσαν, σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν το Τμήμα Αρχαιοτήτων, στη διάσωσή τους. Φαίνεται πως η προσπάθεια εκείνη για σωτηρία της ανατολικής νεκρόπολης είχε μόνο προσωρινή επιτυχία, γιατί σήμερα άρχισε να κτίζεται το τουριστικό χωριό που είχε προγραμματιστεί. Η μόνη επιτυχία που φαίνεται να έγινε κατορθωτή ήταν να διασωθούν οι τάφοι που βρισκόνταν μέσα στο χώρο του τουριστικού χωριού και τίποτε περισσότερο.

Για την περίπτωση της Αμαθούντας δόθηκαν κατ' επανάληψη πολλές ανακοινώσεις στον τύπο. Παραθέτουμε αυτούσια την τελευταία, για να καταδειχθεί ότι μέχρι και την υστίατη, δηλαδή στις 19 Οκτωβρίου 1993, που την κυκλοφορήσαμε, καταβάλλαμε συνεχείς προσπάθειες για διάσωση όχι μόνο της νεκρόπολης, αλλά και του χώρου που την περιβάλλει. Δέκα σχεδόν χρόνια προηγουμένως είχαμε εισηγηθεί ότι η περιοχή εκείνη θα έπρεπε να μετατραπεί σε αρχαιολογικό πάρκο, με ανάλογη διαμόρφωση της νεκρόπολης και το φύτεμα δέντρων που αποτελούν μέρος της κυπριακής χλωρίδας.

«Ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων επανέρχεται στο θέμα της Αμαθούντας, επειδή στην Ανατολική της νεκρόπολη διαφημίζονται οι πωλήσεις εξοχικών σπιτιών. Ο Σύνδεσμος μας είχε κάνει παλαιότερα επιτόπου δημοσιογραφική διάσκεψη, για να καταγγείλει το γεγονός αυτής της καταστροφής και αφού πέτυχε να σταματήσουν οι εργασίες για τρία σχεδόν χρόνια, με λύπη του βλέπει να πραγματοποιείται οριστικά το κτίσιμο αυτού του τουριστικού χωριού.

Επειδή παλαιότερα είχαμε μιλήσει με τον Υπουργό της Κυβέρνησης Βασιλείου, τον κ. Σαββίδη,

ο οποίος υποσχέθηκε ότι θα απαλλοτριωνόταν το μέρος του υπό ανέγερση τουριστικού χωριού στο οποίο θα ανευρίσκονταν τάφοι, καλούμε την Κυβέρνηση Κληρίδη αν δεν έχει γίνει κάτι τέτοιο, να το πράξει αμέσως. Αν ληφθεί υπόψη ότι καταστρέψαμε ολόκληρη σχεδόν τη Δυτική νεκρόπολη, θα είναι έγκλημα να μη διασώσουμε την Ανατολική. Φυσικά ευχής έργο θα ήταν να μην κτιζόταν αυτό το τουριστικό χωριό, πρώτο γιατί όλα τα αρχαία μνημεία χρειάζονται χώρο για να «αναπνέουν», κάτι που είναι κατοχυρωμένο με διεθνείς συμβάσεις, και δεύτερο, περιβαλλοντικά μιλώντας, ενδείκνυται ολόκληρος ο χώρος της Αμαθούνας μαζί με αυτό που τον περιβάλλει, και σε μέρος του οποίου θα κτιστεί το τουριστικό χωριό που προαναφέραμε, να μείνει ελεύθερος, γιατί στην ουσία τον χρειάζεται η πόλη της Λεμεσού που έχει σήμερα επεκταθεί μέχρις εκεί».

Ο ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Μια σημαντική επιτυχία που οφείλεται καθαρά σε πρωτοβουλία του Συνδέσμου ήταν και ο επαναπατρισμός της εικόνας του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, η οποία εξήχθη παράνομα από τους Τούρκους κατακτητές, αφού κλάπηκε από κάποια εκκλησία της κατεχόμενης Κύπρου (Πιν. XXXII). Από κατάλογο των Sotheby's πληροφορηθήκαμε για τη δημοπρασία στην οποία προσφερόταν και η εν λόγω εικόνα, ένα αριστούργημα των αρχών του 15ου αιώνα. Ύστερα από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου συγκλήθηκε αμέσως δημοσιογραφική διάσκεψη στις 16 Νοεμβρίου 1991 και καταρτίστηκε ομάδα πρωτοβουλίας για τη σωτηρία της εικόνας την οποία απήρτιζαν οι Δρ Ανδρέας Δημητρίου, Στέλιος Περδίκης και Πίτσα-Χαραλαμπία Κέντη. Η ομάδα πρωτοβουλίας εξέδωσε αμέσως την ακόλουθη ανακοίνωση την οποία κυκλοφόρησε παγκύπρια.

«ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ

Ο αγώνας για διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι υπόθεση όλων. Ο λαός μας απέδειξε πολλές φορές πως νοιάζεται για την πατρίδα και τον άνθρωπο ξεπερνώντας τον εαυτό του.

Στα πλαίσια του αγώνα για πολιτιστική και εθνική επιβίωση ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων καλεί όλους, άτομα, οργανώσεις και ιδρύματα να συμβάλουν στη συγκέντρωση του απαραίτητου ποσού, για τον επαναπατρισμό μοναδικής εικόνας του Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή (15ου αιώνα).

Η επιτυχία της προσπάθειας εξαρτάται από μένα, από σένα, από μας.

Το κέρδος ανήκει σε όλους, στην ιστορία και στο μέλλον.

Ομάδα Πρωτοβουλίας Επαναφοράς της Εικόνας (Σ.Κ.Α)».

Η στάση των μέσων ενημέρωσης ήταν πραγματικά συγκινητική. Ανοίχθηκαν λογαριασμοί σε τέσσερις τράπεζες και ο κόσμος προσκλήθηκε να συμβάλει, ώστε να γίνει κατορθωτό, με το ποσό που θα συγκεντρωνόταν, να επαναπατριστεί η εικόνα.

Κατά την ημέρα της δημοπρασίας πήγε στο Λονδίνο ο Πρόεδρος του Συνδέσμου και μέλος της Επιτροπής Πρωτοβουλίας Δρ Ανδρέας Δημητρίου με εισιτήριο που ευγενώς παραχώρησαν οι Κυπριακές Αερογραμμές, ενώ εκ μέρους της Ιεράς Μονής Κύκκου ήταν παρών και ο κ. Στέλιος Περδίκης, επίσης μέλος της Επιτροπής Πρωτοβουλίας για επαναπατρισμό της εικόνας. Συγκινητική ήταν η προσπάθεια για συγκέντρωση του ποσού αυτού των χρημάτων του Β. Γυμνασιάρχη και μαθηματικού κ. Σάββα Ιωαννίδη, ο οποίος όργωσε την περιοχή Ακακίου, για να πείσει τον κόσμο να εισφέρει

χρήματα. Αξιωματιμώμενη επίσης ήταν η συμβολή του κ. Γεώργιου Ευστρατιάδη από τη Λάρνακα και φυσικά του απόδημου συμπατριώτη μας κ. Πέδρου, ο οποίος μένει στην Οξφόρδη, και εισέφερε για το σκοπό αυτό το σεβαστό ποσό των £1.000. Εισέφεραν φυσικά πολλοί συμπατριώτες μας από αρκετές κοινότητες, αλλά την τελευταία στιγμή παρενέβη η Εκκλησία της Κύπρου, η οποία άρχισε τη λήψη νομικών μέτρων εναντίον του κατόχου της εικόνας, γι' αυτό και οι Sotheby's την απέσυραν από τη δημοπρασία. Αργότερα αναφέρθηκε από την Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου ότι η εικόνα δωρήθηκε από τον κάτοχο της στην Εκκλησία της Κύπρου. Η εικόνα επαναπατρίστηκε και παρελήφθη με σεβασμό από τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου και λιτανεύθηκε με κατάνυξη στον καθεδρικό ναό του Αγίου Ιωάννη.

Αν ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων δεν έφερε το θέμα στη δημοσιότητα και αν τα μέσα ενημέρωσης δεν έδιναν την κάλυψη που έπρεπε, ασφαλώς η εικόνα του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου δε θα βρισκόταν σήμερα στην Κύπρο.

ΤΟ ΘΕΜΑ ΜΑΓΙΕΡ

Ένα πραγματικά καυτό θέμα που απασχόλησε το διοικητικό συμβούλιο του Συνδέσμου ήταν και αυτό του Γερμανού καθηγητή κ. Μάγιερ. Το θέμα αυτό έμελλε να πάρει διαστάσεις παρά το γεγονός ότι ο Σύνδεσμος τήρησε εξαιρετικά χαμηλούς τόνους, μακριά από τα μέσα δημοσιότητας. Η πολύ διακριτική στάση μας υπαγορεύτηκε από το γεγονός ότι η όλη υπόθεση είχε σχέση με το πρόσωπο ξένου συνάδελφου αρχαιολόγου και παρίστατο ανάγκη πολύ λεπτών χειρισμών. Παρά ταύτα, κάποιιοι ανάγκασαν με τη στάση και τα γραπτά τους το Σύνδεσμο να αρθρογραφήσει, έξι χρόνια μετά που ανέκυψε το θέμα Μάγιερ, στον ημερήσιο τύπο, γιατί κινδύνευε να μείνει εκτεθειμένος από τις ασυναρτησίες που είδαν το φως της δημοσιότητας. Χρονολογικά το θέμα είχε ως εξής:

1. Αρχές Ιουλίου 1987 έγινε γνωστό πως υποβλήθηκε εισήγηση από τον τότε διευθυντή του Τμήματος Αρχαιοτήτων δρα Βάσο Καραγιώργη στο Δήμο Πάφου, για να ανακηρύξει επίτιμους δημότες της πόλης πέντε συγκεκριμένους αρχαιολόγους σ' ένδειξη τιμής για την προσφορά τους προς αυτή.

2. Στις 18 Ιουλίου 1987, το διοικητικό συμβούλιο του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων απηύθυνε επιστολή στο Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο Πάφου, στην οποία εξέθετε τις απόψεις του για τους προταθέντες.

3. Στις 17 Αυγούστου 1987 δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Σημερινή» τρίστηλο άρθρο σύμφωνα με το οποίο το δημοτικό συμβούλιο της πόλης απέρριψε τελικά την εισήγηση να καταστούν οι πέντε αρχαιολόγοι επίτιμοι δημότες της Πάφου και αυτό εξαιτίας του περιεχομένου του βιβλίου ενός από αυτούς, του κ. Μάγιερ, «Cyprus from earliest time to the present day», το οποίο εκδόθηκε στο Λονδίνο το 1968 μεταφρασμένο από το γερμανικό πρωτότυπο.

4. Στις 18 Αυγούστου 1987 η εφημερίδα «Σημερινή» δημοσίευσε άρθρο με τις απόψεις που είχε εκφράσει ο μ. Σωκράτης Ευαγγελίδης το 1975 για το επίμαχο βιβλίο του κ. Μάγιερ.

5. Στις 19 Αυγούστου 1987 η εφημερίδα «Σημερινή» σε μονόστηλο άρθρο της δημοσίευσε την εισήγηση του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων να τιμηθούν έστω και μετά θάνατο οι αρχαιολόγοι Κυριάκος Νικολάου και T. B. Mitford.

6. Στις 26 Αυγούστου 1987 η εφημερίδα «Σημερινή» στέλλει συντάκτη της στα Κούκλια και παίρνει συνέντευξη από τον κ. Μάγιερ, ο οποίος τονίζει πως οι Τουρκοκύπριοι αποτελούν δεύτερο

έθνος στην Κύπρο και όχι μειονότητα. Όταν ρωτήθηκε γιατί η αγγλική έκδοση ανεβάζει το ποσοστό των Τουρκοκυπρίων στο 23%, δε διαμαρτυρήθηκε ότι παραποιήθηκε το κείμενο της γερμανικής έκδοσης, η οποία όντως ανέφερε τον αριθμό 18%, αλλ' απάντησε: «Προς το παρόν δε γνωρίζω πού βρήκα τα στοιχεία, κάπου πρέπει να τα διάβασα, αλλά δεν κάνει διαφορά αν οι Τούρκοι είναι 18% ή 23%».

Στη συνέχεια, όταν ρωτήθηκε γιατί στην αγγλική έκδοση ο Βενιζέλος αποκαλείται δικτάτορας, και πάλι δε διαμαρτυρήθηκε, αλλ' απάντησε: «Ο Βενιζέλος πιστεύω ότι ήταν δικτάτορας λόγω της μεθόδου που διακυβέρνησε. Μπορεί να έκανε εκλογές, αλλά εκλογές έκανε και ο Χίτλερ. Αν κάποιος πολιτικός κάνει εκλογές, αυτό δε σημαίνει ότι δεν είναι δικτάτορας».

7. Την ίδια ακριβώς μέρα, 26 Αυγούστου 1987, ο «Φιλελεύθερος» δημοσίευσε ανυπόγραφο άρθρο με τίτλο «Με πειστικότητα που ταιριάζει σε επιστήμονες», στο οποίο κατακεραυνώνονταν όσοι «λασπολόγησαν» (μεταξύ αυτών και ο πρόεδρος του Συνδέσμου), σύμφωνα με τον ανώνυμο συγγραφέα του άρθρου, κατά του ξένου καθηγητή.

8. Στις 4 Σεπτεμβρίου 1987, με άρθρο του στο «Φιλελεύθερο», ο πρόεδρος του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων δρ. Ανδρέας Δημητρίου απάντησε στον ανώνυμο αρθρογράφο με ευυπόγραφο άρθρο που έφερε τίτλο «Δεν λασπολογείς, όταν λες το μαύρο με το όνομά του». Στο άρθρο αυτό γινόταν αναφορά και στην επιστημονική κριτική που συνέγραψε για την αγγλική έκδοση του βιβλίου του κ. Μάγιερ ο πρώην διευθυντής του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών της Κύπρου δρ. Κώστας Κύρης, η οποία δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Κυπριακός Λόγος», αρ. 34-35 του Ιουλίου - Οκτωβρίου 1974. Γινόταν επίσης μνεία για το χαρακτηρισμό των Τουρκοκυπρίων ως εθνότητας και όχι ως μειονότητας, ένας φοβερά ευαίσθητος χαρακτηρισμός από πολιτική άποψη, γιατί αποτελούσε και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής. Τέλος προζαλείτο ο ανώνυμος επιστολογράφος σε δημοσιογραφική διάσκεψη «για να δοθεί τέλος σε μια δυσάρεστη υπόθεση».

9. Στις 4 Σεπτεμβρίου 1987 δημοσίευσε και η εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» σημαντικό σχόλιο του συνεργάτη της Γιάννη Σπανού με τίτλο «Όταν η σοβαροφάνεια υποκαθιστά τη σοβαρότητα» και υπότιτλο «Απάντηση στον Φραντζ Μάγιερ», στο οποίο σχολιαζόνταν οι απόψεις του Γερμανού καθηγητή και θεωρούνταν απαράδεκτες.

10. Στις 24 Σεπτεμβρίου 1987 δημοσιεύτηκε και πάλι στο «Φιλελεύθερο» επιστολή από δύο δήθεν πρώην μέλη του Συνδέσμου, η οποία ήταν σαφέστατα υποβολιμαία, καθότι δεν αποχώρησε οποιοδήποτε μέλος. Το ψευδέστατο περιεχόμενό της μοναδικό σκοπό είχε να κατηγορήσει τον πρόεδρο του Συνδέσμου πως την επιστολή προς το Δήμο Πάφου την υπέγραψε και την απέστειλε χωρίς να ενημερώσει κανέναν.

11. Στις 11 Οκτωβρίου 1987, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του συνδέσμου δημοσίευσαν στο «Φιλελεύθερο» σύντομη επιστολή με την οποία στηλίτευαν την άναφερόμενη στο σημείο (10) επιστολή και αποκαθιστούσαν τα πράγματα δηλώνοντας ξεκάθαρα πως η επιστολή προς το Δήμο Πάφου ήταν αποτέλεσμα συνεδρίας και απόφασης του διοικητικού συμβουλίου του Συνδέσμου στις 16 Ιουλίου 1987.

Με την τελευταία αυτή επιστολή τέθηκε τέρμα, προσωρινά όμως, όπως φάνηκε εκ των υστέρων, στο θέμα Μάγιερ το οποίο είδε το φως της δημοσιότητας παρά τις περι του αντιθέτου προσπάθειες του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων. Ο ίδιος ο Σύνδεσμος ως νομικό πρόσωπο ποτέ δεν αρθρογράφησε εκτός από την τελευταία σύντομη, μονόστηλη επιστολή και αυτό μόνο για να αποκαταστήσει την αλήθεια αναφορικά με το πρόσωπο του προέδρου του. Τα όσα αναφέρονται στο σημείο 8

από τον πρόεδρο του Συνδέσμου τα προκάλεσε η αδήριτη ανάγκη να αποκαταστήσει την προσωπική του αξιοπρέπεια, την οποία ο ανώνυμος επιστολογράφος του σημείου 7 έθιγε πολλαπλώς. Και ενώ όλη αυτή η λυπηρή δημοσιότητα για το θέμα Μάγιορ θεωρήθηκε από το Σύνδεσμο λήξασα, κάποιιοι φρόντισαν να διοριστεί ο κ. Μάγιορ στο εκλεκτορικό σώμα του νεοσύστατου Πανεπιστημίου Κύπρου, πράγμα που πυροδότησε νέες δυσάρεστες εξελίξεις, των οποίων η αλληλουχία ήταν η ακόλουθη:

α) Στις 13.2.92 ο Βουλευτής κ. Δημήτρης Ηλιάδης, μιλώντας για το θέμα «Η εξαγωγή αρχαιοτήτων και οι επιπτώσεις πάνω στην ιστορική και πολιτιστική μας κληρονομιά», αναφέρθηκε σε έκταση και στο θέμα Μάγιορ, εξαιτίας του ότι διορίστηκε μέλος εκλεκτορικού σώματος στο Τμήμα Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου (Πρακτικά Βουλής Αντιπροσώπων, Στ' Βουλευτική Περίοδος, Σύνοδος Α', σελ. 1562 - 3), ενέργεια την οποία στηλίτευσε με έντονο τρόπο.

β) Στις 24.2.92 και πάλι ο Βουλευτής κ. Δημήτρης Ηλιάδης υπέβαλε ερώτηση προς την Εκτελεστική Εξουσία με την οποία ζητούσε να πληροφορηθεί βάσει ποιων κριτηρίων ανασκάπτεται στην Κύπρο και διορίστηκε εκλέκτορας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου ο κ. Μάγιορ.

Την ερώτηση του έντιμου Βουλευτή απάντησε γραπτώς ο Υπουργός Παιδείας στις 15.5.92, καθώς και ο Υπουργός Συγκοινωνιών και Έργων στις 30.10.92.

γ) Στις 27.2.92 η εφημερίδα «Σημερινή» δημοσιεύει δίστηλη είδηση δηλώνοντας ότι αναμένει από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας να ξεδιαλύνει τα πράγματα.

δ) Στις 27.2.92 συνέχεται η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας για να εξετάσει αυτεπάγγελτα θέμα Μάγιορ, το οποίο ενέγραψε ο Βουλευτής κ. Δ. Ηλιάδης, έτσι που να αποδοθούν ευθύνες, αν υπάρχουν. Στη συνεδρία αυτή προσήλθε η Προσωρινή Διοικούσα Επιτροπή του Πανεπιστημίου και η Πρόεδρος της κα Νέλλη Τσουγιοπούλου ανέφερε πως ήταν δική της η πρόταση για διορισμό του κ. Μάγιορ στο εκλεκτορικό σώμα του Πανεπιστημίου. Μάλιστα, πρόσθεσε πως διάβασε το βιβλίο του κ. Μάγιορ στα γερμανικά, αλλά δε βρήκε τίποτε αντιεπιστημονικό ή ανιστόρητο. Αντίθετη άποψη είχαν τα άλλα παριστάμενα μέλη της Προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου. (Οι συνεδρίες της Επιτροπής είναι αρχειοθετημένες στο φάκελο 52/92 της Βουλής).

ε) Στις 25.3.92 δημοσιεύεται στο Φιλελεύθερο περίληψη δήλωσης που έκαναν έντεκα Κύπριοι αρχαιολόγοι. Τίτλος της δήλωσης: «Αγγλικός Οίκος παραποίησε το κείμενο του καθηγητή Μάγιορ για Βενιζέλο».

στ) Στις 2.4.92 δημοσιεύεται στο Φιλελεύθερο ολόκληρη η πιο πάνω δήλωση, η οποία περιέχει σαφείς αιχμές εναντίον του Συνδέσμου τον οποίο και κατονομάζει. Άξιοι απορίας, όμως, παραμένει το γεγονός ότι οι καθ' όλα αξιόλογοι έντεκα Κύπριοι συνάδελφοι αρχαιολόγοι, των οποίων η επιστημονική κατάρτιση είναι γνωστή, δεν απαντούν επί της ουσίας, αν δηλαδή συμφωνούν με τα όσα (βλέπε σημείο «θ») ο κ. Μάγιορ αναφέρει στο βιβλίο του, αλλά προσπαθούν επίμονα να μεταθέσουν αλλού το θέμα. Όσο για την παραποίηση του κειμένου του κ. Μάγιορ για το Βενιζέλο από τον αγγλικό οίκο, (περί του αγγλικού οίκου βλ. σημείο «ιβ») αυτή απαντήθηκε από τον ίδιο τον κ. Μάγιορ (βλέπε σημείο «β»), ο οποίος όντως θεωρεί το Βενιζέλο δικτάτορα! Το κείμενο των έντεκα παρατίθεται αυτούσιο.

«Απαράδεκτες οι επικρίσεις κατά του επιφανούς επιστήμονα και φίλου της Κύπρου Fr. Maier

Έντεκα Κύπριοι αρχαιολόγοι, σε κοινή δήλωση - επιστολή τους αναφορικά με τον καθηγητή Franz - Georg Maier, υποστηρίζουν τη θέση και τις δηλώσεις της Προέδρου της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου, καθηγήτριας Νέλλης Τσουγιοπούλου.

Αναφέρουν σχετικά:

Ο καθηγητής κ. Μαίετ συνέδεσε το όνομά του με τις αρχαιολογικές έρευνες στην Παλαίπαφο (Κούκλια) από το 1952, πρώτα ως φοιτητής, μέλος της Αποστολής του Πανεπιστημίου του Αγίου Ανδρέα (Σκωτίας) και του Μουσείου του Λίβερπουλ και από το 1966 ως διευθυντής της Ελβετογεωμανικής Αποστολής του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης υπό την αιγίδα του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου. Οι ανασκαφές του κάλυψαν όλο το χώρο του Ιερού της Αφροδίτης στην Παλαίπαφο και τη γύρω περιοχή που, εκτός από το Ιερό, περιλαμβάνουν μέρος των τειχών της πόλης και του περιβόλου που κατασκεύασαν οι Πέρσες κατά την πολιορκία της το 499/8 π.Χ., μεγάλο δημόσιο κτίριο, ένα κτιστό Βασιλικό τάφο και πολλούς λαξευτούς, καθώς και το αριότερα σωζόμενο μέχρι σήμερα εργαστήριο επεξεργασίας του ζαχαροκάλαμου στην Κύπρο κατά το Μεσαίωνα.

Ο κ. Μαίετ δημοσίευσε μόνος και με άλλους συνεργάτες του, σειρά άρθρων στην Επετηρίδα του Τμήματος Αρχαιοτήτων, σε άλλα επιστημονικά περιοδικά του εξωτερικού, έκανε ανακοινώσεις σε Διεθνή Συνέδρια και Σεμινάρια στην Κύπρο και το εξωτερικό και εξέδωσε τα πορίσματα των ερευνών του σε αυτοτελείς τόμους. Επίσης ίδρυσε στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης το Forschungsprojekt Paphos des Historischen Seminars (Τμήμα Ιστορικών Μελετών και Ερευνών για την Πάφο).

Δικαιολογημένα σήμερα θεωρείται ως ένας από τους κυριότερους συντελεστές στην πρόοδο των αρχαιολογικών ερευνών στην Κύπρο, και ιδιαίτερα της περιοχής των Κουκλιών, της οποίας χαρακτηρίζεται ως ο κατ' εξοχήν γνώστης.

Ως επιστήμονες, φίλοι, συνάδελφοι και συνεργάτες του καθηγητή Μαίετ, δηλώνουμε ότι θα ήταν ευχής έργο και μεγάλο ευτύχημα για την Κυπριακή Αρχαιολογία να είχε και άλλους ερευνητές του κύρους και της περιωπής του, διότι ο καθηγητής Μαίετ συνδυάζει την άρτια θεωρητική κατάρτιση, την ενδελεχή ανασκαφική πείρα, το επίμοχθο συγγραφικό έργο, την επιτυχή ανασκαφική δραστηριότητα και χαίρει της προστασίας δύο επιστημονικών ιδρυμάτων διεθνούς κύρους και περιωπής, του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης και του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου.

Το ιστορικό σύγγραμμα του καθηγητή Μαίετ για την Κύπρο και την ιστορία της, για το οποίο ασύστολα έχει κατηγορηθεί τιτλοφορείται *Cyprern, insel am Kreuzweg der geschichte* (δηλαδή Κύπρος, Νήσος στο σταυροδρόμι της Ιστορίας) και εκδόθηκε το 1984 από τον εκδοτικό οίκο W. Kohlhammer Verlage της Στουτγάρδης. Ο καθηγητής Μαίετ συνέγραψε το βιβλίο κατά παραγγελία του οίκου αυτού, πληρώθηκε τα συγγραφικά του δικαιώματα και έκτοτε το βιβλίο, ως περιοριστικό στοιχείο, ανήκει στον οίκο W. Kohlhammer, ο οποίος διατηρεί όλα τα δικαιώματα ανατύπωσης, μετάφρασης, κτλ της έκδοσης αυτής (δηλαδή το Copyright).

Ο οίκος W. Kohlhammer εκχώρησε στον οίκο Elek Books Limited του Λονδίνου τα δικαιώματα της αγγλικής έκδοσης του βιβλίου και της παρουσίασης του στα αγγλικά. Η μετάφραση ανετέθη στον Peter Gorge ο οποίος όμως δεν έκανε μετάφραση του γερμανικού κειμένου αλλά διασκευή στην οποία παρατηρείται αλλού σύμπτυξη, αλλού ανάπτυξη και αλλού παραποίηση του πρωτότυπου.

Τούτο μπορεί να αποδειχθεί με απλή αντιπαραβολή των επίμαχων σελίδων του βιβλίου που επικαλούνται οι επικριτές του κ. Μαίετ, με τις αντίστοιχες σελίδες της αγγλικής έκδοσης. Για παράδειγμα στη σελίδα 149 της γερμανικής έκδοσης αναφέρεται δήλωση του Ελευθέριου Βενιζέλου σχετική με την τότε προσφορά της Κύπρου στην Ελλάδα από την Αγγλία. Στην αγγλική έκδοση στη σελίδα 144 η ίδια δήλωση αποδίδεται στο «δικτάτορα» Ελευθέριο Βενιζέλο. Πουθενά στο πρωτότυπο γερμανικό κείμενο δεν αναφέρεται ο Βενιζέλος ως «δικτάτορας». Για τη θλιβερή αυτή παραποίηση

του πρωτότυπου, ο συγγραφέας δεν είχε δικαίωμα επέμβασης, διότι με την είσπραξη των συγγραφικών του δικαιωμάτων από τον πρώτο εκδότη (W. Kohlhammer), αποξενώθηκε από κάθε δικαίωμα αναφορικά με την αγγλική μετάφραση, που κυκλοφόρησε το 1968 με τον τίτλο *Cyprus, from earliest time to the present day*.

Στα πλαίσια της πολεμικής εναντίον του καθηγητή Maier κατηγορήθηκε και το Τμήμα Αρχαιοτήτων γιατί παραχωρεί άδεια ανασκαφής σ' ένα «ανθέλληνα» ενώ την αρνείται στα μέλη του «Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων».

Σύμφωνα με τον Περί Αρχαιοτήτων Νόμο της Κύπρου (Κεφ. 31) η παραχώρηση άδειας ανασκαφής προϋποθέτει την εκ μέρους του μέλλοντος να ηγηθεί αρχαιολογικής ανασκαφής απαιτούμενη πείρα, την υποστήριξη - οικονομική και επιστημονική - του συγκεκριμένου αρχαιολόγου από επιστημονικό ίδρυμα διεθνούς κύρους, δηλαδή ένα διεθνώς αναγνωρισμένο Πανεπιστήμιο ή Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, την εγγύηση ότι η ανασκαφή που τυχόν θα αναλάβει θα διεξαχθεί κατά τον δέοντα τρόπο, θα έχει συνέχεια και θα καταλήξει σε συμπεράσματα που θα αποτελούν πρόοδο για την επιστήμη της Αρχαιολογίας. Ως εκ τούτου, ορθώς και σύμφωνα με το Νόμο δεν παραχωρήθηκε άδεια στο «Σύνδεσμο Κυπρίων Αρχαιολόγων», τα μέλη του οποίου επί του παρόντος δεν πληρούν καμιά από τις πιο πάνω προϋποθέσεις.

Αν οι ύβρεις εναντίον του καθηγητή Maier έχουν ενορχηστρωθεί από το «Σύνδεσμο» ή μέλη του, ή από οποιοδήποτε άλλο φορέα ή άτομο, οι υποφαινόμενοι δηλώνουμε ότι καμιά απολύτως σχέση δεν έχουμε με τα όσα έχουν εκφραστεί και ότι δεν μας εκπροσωπούν σαν Κύπριους αρχαιολόγους.

Θεωρήσαμε αναγκαίο να εκφράσουμε τις θέσεις αυτές γιατί αισθανόμαστε βαθύτατη ντροπή για τους χαρακτηρισμούς και τις επιθέσεις εναντίον ενός επιφανούς επιστήμονα και φίλου της Κύπρου, προς τον οποίον ο τόπος μας οφείλει πολλά.

Τα αισθήματα του καθηγητή για το νησί μας δηλώνονται από τις τέσσερις δεκαετίες που αφιέρωσε στην πρώτη γραμμή της Κυπριακής Αρχαιολογίας και όπως ο ίδιος ανέφερε πρόσφατα, ως ερωτηθούν γι' αυτό οι τρεις γενεές των κατοίκων της Παλαιπάφου με τους οποίους δουλεύει από το 1952.

- Αθανάσιος Παπαγεωργίου
- Μιχάλης Λουλλούπης
- Δήμος Χρίστου
- Δημήτριος Μιχαηλίδης
- Μαρία Ιακώβου
- Μαρίνα Ιερωνυμίδου
- Λουκία Λοΐζου Χατζηγαβριήλ
- Λευκή Μιχαηλίδου
- Σοφοκλής Χατζησαββας
- Μαρία Χατζηκωστή
- Ινώ Νικολάου».

ξ) Στις 5.4.92 δημοσιεύεται στο Φιλελεύθερο σχόλιο υπό τύπο ευθυμογραφήματος με φωτογρα-

φία του αμερικανού συντονιστή για το Κυπριακό στο αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών, ο οποίος συσχετίστηκε με την υπόθεση Μάγιορ.

η) Στις 9.4.92 ο δρ. Παν. Κ. Αυξεντίου, καθηγητής Οικονομικών, δημοσίευσε επιστολή στον φιλελεύθερο με την οποία ειρωνευόταν τους έντεκα αρχαιολόγους για τη δήλωσή τους που αναφέρεται στο σημείο «στ».

θ) Στις 18.4.92 για πρώτη φορά αναγκάστηκε να αρθρογραφήσει δημόσια ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων, για να απαντήσει στη δήλωση των έντεκα του σημείου «στ». Η απάντηση παρατίθεται επίσης αυτούσια.

«Συνάδελφοι Αρχαιολόγοι που αποβλέπει η επιστολή σας στον τύπο για Μαίερ και ανασκαφές;

Με πραγματική λύπη ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων είδε την επιστολή έντεκα Ελλήνων Κυπρίων αρχαιολόγων (και μάλιστα δυο φορές δημοσιευμένη) με την οποία εγείρονται θέματα ηθικής και επιστημονικής τάξης και κατηγορείται με σαφείς υπαινιγμούς ότι έχει υβρίσει τον καθηγητή Μαίερ, σε σημείο μάλιστα που να αισθάνονται οι ίδιοι «βαθύτατη ντροπή», ενώ ταυχρονα μας πληροφορούν ότι δεν πληρούμε καμιά προϋπόθεση για ανασκαφή στην Κύπρο. Πώς συνδυάστηκαν αυτά τα δύο τελείως ετερόκλητα πράγματα και κάπου ανακατεύτηκε και το Πανεπιστήμιο Κύπρου μας ξενίζει και ταυτόχρονα μας λυπεί αφάνταστα.

Καιρός όμως να βάλουμε τα πράγματα στη θέση τους. Από της ίδρυσής του το 1983 ο Σύνδεσμος ζητούσε προφορικά την παραχώρηση άδειας ανασκαφής, γιατί αρκετά από τα μέλη του και τις γνώσεις έχουν και συγγραφικό έργο διαθέτουν και οικονομική υποστήριξη μπορούν να εξεύρουν. Όταν ο Σύνδεσμος ζήτησε το 1991 και γραπτώς την άδεια για ανασκαφή, η απάντηση του τότε Διευθυντή Αρχαιοτήτων και Λουλλουπή ήταν σκέτη άρνηση χωρίς απορριπτική αιτιολογία, την οποία προτίμησε φαίνεται να αιτιολογήσει τώρα δημοσίως. Μα αν τόσοι ξένοι σκάφτουν στην Κύπρο (περισσότεροι από όσοι στην Ελλάδα!), εμάς μόνο δεν χωρεί ή Κύπρος; Πασίφανώς λοιπόν η άρνηση παραχώρησης άδειας ανασκαφής εδράζεται πάνω σε άλλα κίνητρα και όχι στην έλλειψη ικανοτήτων.

Αναφορικά με το θέμα Μαίερ, ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων έχει από το 1987 να καταπιαστεί μαζί του, αλλά και το 1987 δεν αρθρογράφησε στον τύπο, αλλά έστειλε επιστολή στο δήμο Πάφου και εξέφραζε τις απόψεις του τότε Διοικητικού του Συμβουλίου αναφορικά με πέντε αρχαιολόγους προταθέντες για αναγόρευσή τους σε επίτιμους δημότες της πόλης του Αγαπήνορα. Αν διέγραφε κάτι στον τύπο δεν οφείλεται στο Σύνδεσμο ο οποίος φυσικά δεν είχε ούτε έχει τίποτα να κρύψει πάνω στο θέμα. Η δεοντολογία όμως δεν μας επέτρεπε να βγούμε και να πούμε δημόσια όσα γράψαμε στο Δήμο Πάφου. Και στη συγκεκριμένη τωρινή περίπτωση που ανασκινήθηκε το θέμα στη βουλή, διαβεβαιώνουμε πως ο Σύνδεσμος καμιάν απολύτως ανάμιξη δεν έχει, όπως υποθετικά πλην σαφώς υπενίσσονται οι κ. συνάδελφοι στην επιστολή τους. Και εκεί που το θέμα σχεδόν ξεχάστηκε, κύριοι συνάδελφοι, το επαναφέρετε στο προσκήνιο (ο στόχος άραγε ποιος είναι;) για να πληροφορήσετε τον κυπριακό λαό πως ο κ. Μάγιορ είναι σπουδαίος αρχαιολόγος κτλ. (κανένας και ποτέ δεν αμφισβήτησε κάτι τέτοιο) και πως η πρωτότυπη γερμανική έκδοση του επίμαχου βιβλίου του δεν αποκαλεί το Βενιζέλο «δικτάτορα». Αν νομίζετε πως μ' αυτή την παρατήρηση κατακεραυνώνετε αυτούς που κριτίκαραν το συγκεκριμένο βιβλίο (μ. Σωκράτης Ευαγγελίδης και Δρ. Κώστας Κύρης) καθώς και το Σύνδεσμο Κυπρίων Αρχαιολόγων που συμφωνεί μαζί τους, κάπου έχετε ενημερωθεί λανθασμένα. Όμως, κύριοι συνάδελφοι, οι χαρακτηρισμοί του και Μαίερ για το Δημοψήφισμα του 1950, η άποψή του για δικαίωμα ξεχωριστής αυτοδιάθεσης για τους Τουρκοκύπριους (και μιλούμε για βιβλίο το 1964, πέντε μόλις χρόνια μετά τον γιγάντιο αγώνα του 1955-59), ο σκοτεινός ρόλος που

έπαιξε η Εκκλησία το 1955 - 59, καθώς και η αναφορά του στους τρομοκράτες της ΕΟΚΑ καθώς και πολλά άλλα σας βρίσκουν σύμφωνους; Τρομοκράτης ο Αυξεντίου, τρομοκράτης ο Μάτσης, τρομοκράτες οι του Αχυρώνα, τρομοκράτης ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης και τόσοι άλλοι που αντίκρισαν κατάματα την αγχόνη και τα πολυβόλα των Βρετανών! Αμαρτία συνάδελφοι αρχαιολόγοι!

Κύριοι συνάδελφοι, κάπου έχουμε χάσει τον προσανατολισμό μας. Και για να μη νομίσετε ότι μιλούμε μόνο θεωρητικά, παραθέτουμε πιο κάτω αποσπάσματα από το γερμανικό πρωτότυπο κείμενο του 1964 και μετάφραση στα Ελληνικά, καθώς και το αγγλικό κείμενο, κάτι που δε θα θέλαμε να πράξουμε αλλά μας αναγκάζει η επιστολή σας, ώστε να πληροφορηθεί ο κυπριακός ελληνισμός όλη την αλήθεια και να δοθεί τέλος σε μια θλιβερή ιστορία που ποτέ δεν θα άρχιζε αν μερικοί Έλληνες Κύπριοι αρχαιολόγοι ήσαν πιο προσεκτικοί και εθνικά ελαφρώς ευαίσθητοι. Το αν έχει «κατηγορηθεί τόσο ασύστολα» ο ξένος καθηγητής, όπως εσείς ισχυρίζεστε, το αφήνουμε στην κρίση του κυπριακού λαού. Κι ακόμη κάτι. Ο κ. Maier έκαμε δεύτερη επηυξημένη έκδοση του κειμένου του στα γερμανικά το 1982 με τον οίκο C.S. Beck Μονάχου και μας αποδίδει τους ίδιους ακριβώς χαρακτηρισμούς όπως και το 1964, αν και στο μεταξύ είχαν δημοσιευτεί οι κριτικές των Σ. Ευαγγελίδη και δρα Κ. Κύρη. Αν λοιπόν διαφωνούσε με τον μεταφραστή του αγγλικού κειμένου, γιατί δεν το ανέφερε έστω και στην εισαγωγή της επανέκδοσης του βιβλίου του;

Franz Ceorg Maier, Cypem, Insel am Kreuzweg der Geschichte

(W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart 1964)

(αποσπάσματα)

σελ. 158. Freilich war das Referendum nicht gerade ein Beispiel freier Abstimmung oder unbeeinflusster politischer Willensbildung. Die Listen lagen öffentlich in den Kirchen auf, ihre Nichtunterzeichnung war mit Exkommunikation bedroht; Maßnahmen, die nach Ansicht von Kritikern nicht für eine breite Verwurzelung des Enosis - Gedankens sprachen.

Βέβαια το δημοψήφισμα δεν αποτελεί και παράδειγμα ελεύθερης ψηφοφορίας (εκλογής) ή ανεπηρέαστης διαμόρφωσης πολιτικής βούλησης. Οι κατάλογοι ήταν ανοικτοί στις εκκλησίες, η μη υπογραφή τους απειλείτο με αφορισμό, μέτρα που κατά την άποψη αυτών με αντίθετη άποψη δεν υποδηλούσαν πλατύ ριζώμα (ενστερνισμό) της ενωτικής ιδέας.

It was not exactly an example of a free plebiscite, nor was it conducted without pressure. The signatures for Enosis were displayed in every church, failure to sign was threatened with excommunication - indications, surely, that popular support was not quite as widespread as suggested.

σελ. 159. Makarios ist der vollendete Typus des in der orthodoxen Kirche heimischen, mehr politischen als religiösen Prälaten⁴²: von zweifelloser politischer Begabung, hoher Intelligenz und brennendem Ehrgeiz, dabei diplomatisch bis zur Grenze der Doppelzüngigkeit und notfalls mit rücksichtsloser Härte verfahrenend).

Ο Μακάριος είναι ο ολοκληρωμένος τύπος του γνωστού στην Ορθόδοξη Εκκλησία πολιτικού μάλλον παρά θρησκευτικού ιεράρχη⁴²: με αναμφίβολη πολιτική ικανότητα, ψηλό βαθμό εξυπνάδας και άκρατη φιλοδοξία, παράλληλα όμως διπλωμάτης μέχρι τα όρια της διπλοπροσωπίας, ο οποίος σε περίπτωση που το έκρινε σκόπιμο ενεργούσε με σκληρότητα, χωρίς να υπολογίσει τις επιπτώσεις στους άλλους.

Makarios is the perfect type of a political, rather than a religious, prelate, entirely in keeping with the tradition of the Orthodox Church⁴², a skilful politician, of outstanding intelligence and burning ambition, he is also capable of utter ruthlessness.

σελ. 164-5. Provozierend wirkten erste Übergriffe der EOKA im Februar 1957, gegen die zunächst zum Schutz der eigenen Landsleute eine türkische Geheimorganisation geschaffen wurde, die TMT (Türkische Verteidigungsorganisation). Die TMT ging aber bald ähnlich wie die EOKA auch gegen Kollaborateure im eigenen Lager vor; sie wurde so, wenn auch in einem bescheideneren Umfang, zu einern zusätzlichen Instrument des Terrors. Die ersten größeren Bevölkerungsverschiebungen, die eine räumliche Trennung beider Volksgruppen vorbereiteten, setzten damals ein. Der Großteil der Bevölkerung aber stand weithin hilflos zwischen den einzelnen Terrororganisationen.

Προκλητικές για τους Τούρκους ήταν οι πρώτες επεμβάσεις (επιθέσεις) της ΕΟΚΑ το Φεβρόαρη του 1957. Για αντιμετώπισή τους και προστασία στην αρχή των συμπατριωτών της ιδρύθηκε η τουρκική μυστική οργάνωση ΤΜΤ («Τουρκική Αμυντική Οργάνωση»). Σε λίγο όμως η ΤΜΤ προχώρησε και σε πράξεις κατά Τουρκοκυπρίων «συνεργατών» όπως και η ΕΟΚΑ. Έτσι αυτή έγινε, αν και σε λιγότερη έκταση από ότι η ΕΟΚΑ, ένα επιπρόσθετο όργανο τρομοκρατίας. Τότε έλαβαν χώραν επίσης οι πρώτες μεγάλης έκτασης μετακινήσεις πληθυσμών που προετοίμασαν ένα γεωγραφικό διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων. Η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού όμως εξακολουθούσε να βρίσκεται αβοήθητη στο μέσο των δυο τρομοκρατικών οργανώσεων.

Finally, even the Turks were drawn into the conflict provoked by the outrages of EOKA in February 1957. TMT, the secret Turkish Defence Organization, had been formed originally to protect Turkish lives and property. Very soon, however, TMT, like EOKA, turned against so-called traitors in its own ranks, thus becoming a further, though less important, instrument of terror. The first resettling actions, which prepared the territorial division into Greeks and Turks, began at that time. The majority of the people were wedged helplessly between the contending terror groups.

σελ. 165. Ein düsteres Blatt in der Geschichte dieser Kämpfe bleibt der Anteil der Kirche. Sie hat die Aktionen der EOKA, die selbst Gymnasiasten zum Mord aufhetzte und einsetzte, von Anfang an gedeckt und gebilligt; sie hat sie in vielen Fällen sogar durch die Propaganda des Klerus eindeutig erfördert⁵⁴. Der Erzbischof wie die anderen führenden Vertreter der Kirche weigerten sich mit Rücksicht auf ihre politische popularität grundsätzlich, gegen den Terrorismus Stellung zu nehmen⁵⁵.

Σκοτεινή σελίδα στην ιστορία αυτών των αγώνων παραμένει η συμμετοχή της Εκκλησίας. Από την αρχή κάλυψε και ενθάρρυνε τις ενέργειες της ΕΟΚΑ, η οποία και γυμνασιόπαιδες φανάτιζε να δολοφονούν και τους ανέθετε τέτοιες αποστολές. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις εθναρρύνονταν τέτοιες ενέργειες από την προπαγάνδα των κληρικών⁵⁴. Ο αρχιεπίσκοπος όπως και οι άλλοι εξέχοντες αντιπρόσωποι της εκκλησίας, αρνούσαν να καταδικάσουν την τρομοκρατία φοβούμενοι μήπως χάσουν την πολιτική δημοτικότητά τους⁵⁵.

The Church played a sinister part in the struggle. From the very beginning, it supported all the actions of EOKA, whose leaders did not hesitate to incite even schoolboys to murder⁵⁴. The Archbishop, like other prominent clerics, refused to speak out against terrorism lest his popularity should suffer⁵⁵.

σελ. 171. Präsident Makarios und seine Regierung streben heute ganz offen ein Regime der griechischen Bevölkerungsmehrheit an; ein Vorgehen, gegen das sich die Türken angesichts der Schicksals anderer türkischer Minderheiten unter griechischer Herrschaft wie ihrer eigenen Erfahrungen in den vergangenen Jahren entschlossen zur Wehr setzen.

Ο Πρόεδρος Μακάριος και η κυβέρνησή του επιδιώκουν σήμερα εντελώς ανοικτά ένα καθεστώς εξουσίας της ελληνικής πλειοψηφίας, μια επιδίωξη που αντιμετωπίζει την αποφασιστική αντίσταση των Τούρκων, οι οποίοι έχουν υπόψη τη μοίρα άλλων τουρκικών μειοψηφιών υπό ελληνική κυριαρχία καθώς και τις δικές τους εμπειρίες στα προηγούμενα χρόνια.

Today President Makarios and his government quite openly aim at a Greek majority, in the face of considerable Turkish opposition based on the experience of Turkish minorities elsewhere under Greek rule as well as on the events of the last few years.»

ι) Στις 28.4.92 οκτώ μέλη του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων με επιστολή τους προς τον Πρόεδρο του Συνδέσμου υπέβαλαν γραπτώς τις παρατήσεις τους, ενώ ταυτόχρονα έδωσαν την επιστολή για δημοσίευση και στον ημερήσιο τύπο. Ο Φιλελεύθερος τη δημοσίευσε στις 9.5.92. Η επιστολή αυτή παρατίθεται αυτούσια, αφού κοινοποιήθηκε από τότε στον τύπο.

«28 Απριλίου 1992

Κύριο Ανδρέα Δημητρίου
Πρόεδρο
Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων
Τ.Κ. 58
Λευκωσία

Κύριε

Οι κάτωθι υποφαινόμενοι έγιναν μέλη του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων διότι πίστευαν ότι σκοπός του Συνδέσμου είναι η έρευνα και η μελέτη της Κυπριακής Αρχαιολογίας και η προβολή της διεθνώς, αφήνοντας κατά μέρος προσωπικές σκοπιμότητες, αυτοπροβολή των μελών ή «πολιτικοποίηση» της επιστήμης.

Τα τελευταία χρόνια όμως έχουμε διαπιστώσει μια πολιτική του Συνδέσμου ή των μελών του, που, που μας βρίσκει εκ διαμέτρου αντίθετους, μη αφήνοντάς μας άλλη εκλογή από το να αποχωρήσουμε από τον Σύνδεσμο.

Ως εκ τούτου, παρακαλούμε όπως θεωρήσετε την επιστολή αυτή, την επίσημη και οριστική αποχώρησή μας, από τον Σύνδεσμο.

Δημήτρης Μιχαηλίδης

Φρόσω Ηγουμενίδου

Μαρίνα Ιερωνυμίδου

Μαρία Χατζηκωστή

Λουκία Λοΐζου Χατζηγαβριήλ

Λευκή Μιχαηλίδου

Φρύνη Χατζηχριστοφή

Αριστόδημος Αναστασιάδης

Γλαύκος Παπαδούρης»

ια) Στις 19.5.92 δημοσιεύτηκε στο Φιλελεύθερο η απάντηση του Συνδέσμου προς τους αποχωρήσαντες, η οποία επίσης παρατίθεται αυτολεξεί. Συμπεριλήφθηκε εδώ, γιατί η αποχώρηση των εν λόγω μελών οφείλεται αποκλειστικά στην εξέλιξη που πήρε το θέμα Μάγειρο.

«Ανακοίνωση για την ομάδα των μελών που αποχώρησαν πρόσφατα

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων λυπάται πολύ για την απόφαση αποχώρησής σας από τους κόλπους του με την επιστολή σας ημερομηνίας 28 Απριλίου 1992

την οποία και κοινοποιήσατε στον τύπο. Το γεγονός όμως ότι προσπαθήσατε να προβάλετε προφάσεις για την ενέργειά σας ήταν αχρείαστο, γιατί απλούστατα ο Σύνδεσμος εργάζεται δημοκρατικά και ο καθένας είναι ελεύθερος σύμφωνα με τη συνείδησή του να εγγράφεται ή να αποχωρεί, όταν ο ίδιος έτσι το αντιλαμβάνεται.

Το σκεπτικό της αποχώρησής σας πιστεύουμε ότι παραποιεί τα γεγονότα, επειδή ούτε «προσωπικές σκοπιμότητες» ούτε «αυτοπροβολή των μελών» (η μόνη θέση που από τη φύση της προβάλλει κάποιον, αυτή του προέδρου, προσφέρθηκε και προσφέρεται συνεχώς από τον νυν πρόεδρο σε όποιον έχει την όρεξη να εργασθεί και το κουράγιο να αντιμετωπίσει τα κατεστημένα που δεν επιθυμούν την ύπαρξη ανεξάρτητης αρχαιολογικής φωνής στον τόπο μας), ούτε και «πολιτικοποίηση της επιστήμης» επιδιώχθηκε ποτέ. Εκτός και αν με τον όρο πολιτικοποίηση εννοείτε την ύπαρξη κάποιας σωστής πατριωτικής ευαισθησίας, όχι κομματικής προσκόλλησης, που οφείλει να υπάρχει σε κάθε οργανωμένο σύνολο. Φυσικά μπορεί να επιθυμείτε την αρχαιολογία χάριν της αρχαιολογίας ως επιστήμης η οποία ουδεμία σχέση έχει με το κοινωνικό σύνολο του τόπου που λέγεται Κύπρος.

Δεν πρέπει όμως να ξεχνάτε ότι η αρχαιολογία αποκαλύπτει το ιστορικό μας παρελθόν και ο αρχαιολόγος από τη φύση του με την εργασία που επιτελεί το προβάλλει, γι' αυτό και χωρίς να το θέλει είναι ήδη πολιτικοποιημένος. Εκτός και αν διαφωνείτε και με τον Αριστοτέλη ο οποίος ήθελε τον άνθρωπο από τη φύση του πολιτικό ον. Εδώ θα πρέπει να σας υπενθυμίσουμε ότι σε δηλώσεις του ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης δρ. Δημήτριος Παντερομαλής ανέφερε πως οι αρχαιολόγοι του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης αντιλήφθηκαν ότι αργά ή γρήγορα η Ελλάδα θα είχε να αντιμετωπίσει το μακεδονικό πρόβλημα, γι' αυτό και επιδόθηκαν έγκαιρα σε μεγάλης έκτασης ανασκαφές και σήμερα τα αποτελέσματα των ανασκαφών αυτών αποτελούν την αιχμή του δόρατος της Ελλάδας στη διεκδίκηση των δικαίων του ελληνισμού της Μακεδονίας. Τι λέτε γι' αυτή την «πολιτικοποίηση»;

Η δεύτερή σας παράγραφος μας ξενίζει ιδιαίτερα, αγαπητοί συνάδελφοι, γιατί αφήνει να νοηθεί ότι ο Σύνδεσμος οφείλει να δρα όπως τα κόμματα που απαιτούν τυφλή κομματική πειθαρχία στις όποιες αποφάσεις τους. Ευτυχώς αυτή η νοοτροπία μόνο σε ολοκληρωτικά καθεστώτα απαντάται και ο Σύνδεσμος Κυπρίων Αρχαιολόγων πόρρω απέχει από τέτοιες πρακτικές. Το Σύνδεσμο δεσμεύουν μόνον οι αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και σε περίπτωση Γενικής Συνέλευσης οι όποιες αποφάσεις ληφθούν. Στα μέλη δεν μπορούν να μπουρ φίμωτρα και το καθένα μιλά για τον εαυτό του και μόνο.

Εσείς δυστυχώς, ή τουλάχιστον οι πλείστοι από σας, δεν δώσατε ποτέ το παρόν σας σε οποιαδήποτε Γενική Συνέλευση. Ούτε και ζητήσατε βάσει του καταστατικού, άρθρο 5 ΙΙΙ, τη σύγκληση Γενικής Συνέλευσης για θέματα που νιώθατε ότι οι αποφάσεις δεν σας ικανοποιούσαν. Ούτε και ενδιαφερόσθε να πάρετε τη διοίκηση στα χέρια σας, για να εκδίδετε τις αποφάσεις που θα σας ικανοποιούσαν. Παντελής απουσία, έλλειψη επικοινωνίας και δημοκρατικού διαλόγου με υπαιτιότητα των πλείστων από σας και στο τέλος προτίμηση της μεθόδου της αφοριστικής, υποκειμενικής προσέγγισης.

Μαρία Σταύρου
Γραμματέας

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Δρ. Ανδρέας Δημητρίου
Πρόεδρος»

ιβ) Στις 16 και 17 Ιουλίου 1992 ο Φιλελεύθερος δημοσίευσε σε δύο συνέχειες εκτενές ενυπόγραφο άρθρο του συντάκτη του κ. Μακάριου Δρουσιώτη, το οποίο επέγραψε «Ερωτηματικά για τον Μάγιορ και τη σχέση του με την Κύπρο». Είναι ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο, το οποίο προβάλλει μεταξú άλλων το γεγονός ότι την αγγλική έκδοση του επίμαχου βιβλίου του κ. Μάγιορ έκαμε ανύπαρκτος εκδοτικός οίκος.

ιγ) Στις 20.7.92 ο Φιλελεύθερος δημοσίευσε σχόλιο πως η συζήτηση για το θέμα Μάγιορ, αντί να ολοκληρωθεί, θα παρέμενε ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας για εξέταση το Φθινόπωρο και εξέφραζε το φόβο ότι αυτό έγινε εσκεμμένα για να είναι εκτός επικαιρότητας.

ιδ) Στις 13.10.92 συνήλθε η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας και εξέτασε για πολύ το θέμα. Την επομένη δημοσιεύτηκαν εκτενή άρθρα στον τύπο. Μεταξú αυτών ήταν και το κύριο άρθρο της αγγλόφωνης εφημερίδας Cyprus Mail, το οποίο κρίνει τον κ. Μάγιορ ως αξιόλογο ερευνητή και θεωρεί ότι ως τέτοιος πρέπει να κρίνεται.

ιε) Στις 27.10.92 έγινε και η τελευταία συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας και το θέμα θεωρήθηκε λήξαν.

Η ενασχόλησή μας με το θέμα Μάγιορ ήταν μια θλιβερή εμπειρία και η παρούσα αναφορά έγινε για καθαρά ιστορικούς λόγους. Το απαράδεχτο στην υπόθεση Μάγιορ δεν είναι τόσο οι απόψεις του στο συγκεκριμένο βιβλίο με τις οποίες διαφωνούμε - καθέννας, φυσικά, μπορεί να έχει απόψεις, επιστημονικές ή μη, και τις σεβόμαστε, έστω κι αν δεν τις ασπαζόμαστε - όσο οι προσπάθειες κάποιων δικών μας να επιβραβευθεί και από πάνω χωρίς να τις έχει ποτέ ανακαλέσει με οποιοδήποτε τρόπο, ενώ είχε πάντα την ευχέρεια να το πράξει.